

Blauwe Reiger. Een maand of wat geleden las ik „De Blauwe Reiger”, het prachtige, nieuwe boek van Jan P. Strijbos, waarin deze schrijver zijn over verschillende jaren loopende broed-biologische waarnemingen ¹⁾ met tal van schitterende foto's gedocumenteerd, verwerkt heeft.

In het bijzonder werd m'n aandacht getrokken door de volgende passage: „... de snapbeweging ... wordt alleen door het mannetje gedemonstreerd” (blz. 75). Zelf had ik heel wat keeren de interessante parings-ceremonieën van de reigers gadegeslagen in de kolonie van de R'damsche Diergaarde en nu meende ik, dat ik de snapbeweging ook wel eens door ♀♀ had zien maken. Ik ging nu speciaal letten op dezen typischen „greep in de lucht”, die uitgelegd wordt als een vischgrijpbeweging, een symbolische vischvangst, waarmee de ♂ reiger het begeerde ♀ tracht te imponeren en tot toenadering te bewegen.

Ik bemerkte, dat de reiger bij het „snappen” toch ook wel eens 'n takje beneden zich met den snavel beetpakt, hier even aan rukt, om het dan los te laten en weer in z'n gewone houding terug te veeren. Ook hierbij strekt de reiger langzaam kop en hals naar voren en beneden, de halsveeren worden opgezet en op het oogenblik, dat de snavel het takje grijpt, worden de schedel-veeren expressief opgericht; tegelijkertijd zakt de vogel door in het hielgewricht.

Daar ik niet zeker wist of ik deze „takgrijpbeweging”, die op mij den indruk maakte van een symbolisch nestelen, met de snapbeweging moest vereenzelvigen, (immers het takje kan ook als denkbeeldige prooi fungeren) liet ik de eerste verder buiten beschouwing.

Daar de reigers uiterlijk geen sexeverschil vertoonen, ging ik nu letten op tot copulatie geneigde vogels, wat naast het maken van rek- en snapbewegingen ook te merken was aan het losjes, liefkoozend pikken in elkaars rug- en staartveeren. Na een copulatie wist ik dan tenminste met zekerheid, welk van de twee vogels het ♂, welk het ♀ was.

Daar ik m'n waarnemingen in vrije oogenblikken tusschen m'n werk moest doen, voelde ik er niets voor om telkens een Diergaarde-entree te betalen, dus zocht ik een gunstig plaatsje achter het hek op de Kruiskade, vanwaar ik uitzicht had op verschillende nestboomen. De goedgemeende, maar soms hinderlijke belangstelling van de voorbijgangers nam ik maar op den koop toe.

De keeren dat ik van een copulatie getuige was, bleek de „snappende” vogel in den regel het ♂ te zijn; enkele malen meende ik echter toch ook het ♀ de snappende beweging te zien maken.

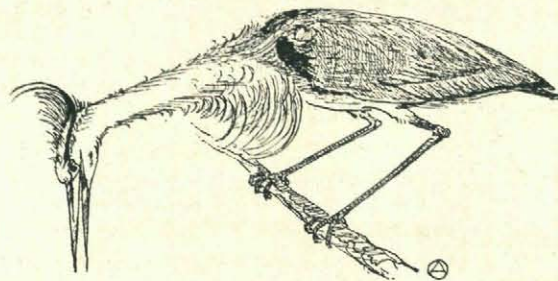
Nu was het verbazend lastig om in zoo'n dicht met nesten bezetten boom één paar vogels steeds in de gaten te houden. Niet alleen dat de vogels zich van tijd tot tijd verplaatsten en dat m'n aandacht wel eens afgeleid werd door de zich er omheen afspelende familiescenes, maar ook de flink in blad komende boomen gingen het uitzicht bemoeilijken.

Dicht bij het hek stond een iep met nog maar weinig blad en in dezen boom, waar al een paar maal nesten uitgestooten waren, omdat ze hier boven het wandelpad lagen, ontdekte ik op een dag weer het begin van een nest. 's Avonds ± 5 uur was ik getuige van een copulatie van de bij dit nest behoorende vogels en daarna zag ik beslist het ♀ de snapbeweging maken.

Met niemand had ik nog over m'n vermoeden gesproken, maar nu vertelde ik, wat ik gezien had aan m'n vriend Van den Oord. Met het gevolg, dat we den volgenden dag met z'n tweeën door de hekspijlen stonden te spieden.

8 Mei, 's avonds ± 5 uur zagen we van het paartje in den iep, beide vogels (de een op het nest, de ander er naast staande) verscheidene malen de snapbeweging maken. Nadat de vogels elkaar een tijdlang in de veeren hadden staan pikken, deed het ♂ een poging tot copulatie. Maar het ♀ had schijnbaar geen goede standplaats gekozen; mogelijk dat ook de stevige oostenwind oorzaak was, dat het ♂ zijn evenwicht verloor en een paar meter verder in den boom neerstreek.

9 Mei, 's morgens 9 uur. Een vogel staat op het nest, de ander vlak er naast. Met den snavel beroeren ze elkaars rug- en staartveeren. De vogel op het nest verschikt wat aan de takjes. De vogel naast het nest maakt viermaal de snapbeweging; dan de ander éénmaal. Weer in elkaars veeren pikken. Dan maken beide vogels bijna gelijktijdig de snapbeweging. Even later volgt een copulatie. De vogel op het nest blijkt het ♀ te zijn. Na de copulatie haat het ♂ zijn veeren ordenen

Teekening van Anton van den Oord
De Snap-beweging

1) In aansluiting op die van Dr. Jan Verwey.

Het ♀, dat op het nest is blijven staan, schudt zich eens flink uit en maakt dan, als om alle twijfel weg te nemen, nog eens op duidelijke wijze de snapbeweging.

Strijbos zegt het zoo nadrukkelijk: „Deze zeer interessante ceremonie, die alleen het mannetje eigen is en als zoodanig dan ook steeds een sexe-herkenningsmiddel is . . .” (blz. 107).

Volgens onze waarnemingen zou echter bij sommige paartjes ook het ♀ de snapbeweging maken en deze beweging dus *geen specifiek mannelijke* uiting van sexueele emotie zijn.

Willen ook andere waarnemers hun aandacht hier eens aan besteden en dan hun bevindingen in „De Levende Natuur” publiceeren?

SIMON DE WAARD.

Het wondere Texel. In de buurt Dijkmanshuizen op Texel heeft dezen zomer gebroed de Middelste Zaagbek (*Mergus serrator*). Dit is het tweede geval van het broeden van dezen prachtige vogel in ons land. Twintig jaar geleden is een eerste broedsel gelukt op de Noordwest-plaat bij Rottum. Op Rottum zelf vond ik in 1911 een dood jong mannetje in Juni in pracht-kleed. Ongetwijfeld dringt deze Zaagbek uit het Oosten westwaarts op.

Het nest op Texel bevatte zes eieren en is dadelijk volstrekt ongestoord gelaten. Gelukkig lag het in het gebied, dat streng bewaakt wordt door Natuurmonumenten en Vogelbescherming en wel op een klein eilandje in een weinig toegankelijke plas, goed verscholen in een dichten groei van russen (*Juncus maritimus*). Op 31 Juli zwommen de oude vogels rond met twee jongen. Het nest is toen bekeken en bevatte een dood jong, twee onbevuchte eieren en een ei met een dood embryo. Dit heele geval is overgebracht naar het Rijksmuseum voor Natuurlijke Historie te Leiden.

Volgens bericht van den vogelwachter J. Kalis waren de vogels, ouden en jongen op 3 Augustus nog op Dijkmanshuizen present.

JAC. P. TH.

Het kan verkeer. Bladerend in „oude” Levende Naturen vind ik op pag. 282 van jaargang XXXIV melding gemaakt van *Stenactis annua* in Thijssse's Hof. Er staat dan: „Maar hoewel onze planten rijkelijk bloeien vermenigvuldigen ze zich niet snel, al hebben ze ook ruimte genoeg. En, wie weet, vandaag of morgen is de zwerver weer verdwenen”.

Nu, dat is heelemaal niet uitgekomen. De Zomerfijnstraal heeft zich zoo vermenigvuldigd, dat we er eigenlijk haast geen raad mee weten en flink aan het bestrijden moeten gaan.

JAC. P. TH.

GEVRAAGD :

D. Uttendörfer: Studien zur Ernährung unserer Tagraubvögel und Eulen, uit Abh. Naturf. Gesellsch. Görlitz, 31. Witherby, a.o. A practical handbook of British Birds. Beiträge zur Fortpflanzungsbiologie der Vögel, Jhrg. 1 tot en met 9. Ardea, jaargang 14, 15 en 16.

Brieven met prijs, etc. aan F. NIESEN, Haarlem, Vredenhofstr. 4. Binnen 14 dagen geen antwoord, dan reeds voorzien.

AANGEBODEN :

L. Frobenius, Erythräa f 2.00 (op de band een paar kleine vlekjes). Schulz-Kampfheukel, Das Dschungelrief f 2.—. W. Long: Dierenleven in de wildernis; Kijkjes in het dierenleven; Op herten uit; De grijze wolf; Thuis in de wildernis, elk f 1.—. J. J. Vijverberg, Vogelidyllen, deel I tot en met V f 1.— per deeltje. A. B. Wigman, Bruine verten en blinkend zand f 4.00, —, Langs eenzame paden f 1.50. De tooi der getijden en De luister van het land a f 2.—. De Wandel-laar, jaargang 2, 3 en 4, per jrg. f 4.50. Alles gebonden en als nieuw. Geen antwoord, dan reeds verkocht.

Brieven aan F. NIESEN, Vredenhofstraat 4, Haarlem.

Album des fleurs du Printemps en Album des fleurs d'été et d'automne, F. Kuhn, Zürich. 2 deelen f 1.50. F. Doflein, Lehrbuch der Protozoenkunde 4e druk f 6.—. Beschrijving der insecten volgens het stelsel van C. Linnaeus 1766, M. Houttuyn, 5 deelen f 10.—. Morphologie und Biologie der Algen, Dr. F. Oltmanns 1ster Band Spezieller Teil f 2.—. La Lithologie et la Conchyliologie par M*** 1747 met handgekleurde platen f 6.—. Langs eenzame paden A. B. Wigman f 1.—. Der Ablauf des Lebens W. Tliess f 1.—. Gartengestaltung der Neuzeit, Willy Lange f 1.50. Van dag tot dag in den tuin J. F. Ch. Dix 2e druk f 0.50. Flore des Alpes, Prof C. Schröter en Alpenpflanzen, F. Daeniker, Zurich f 1.—. Bau und Leben unserer Waldbäume, Dr. M. Büsgen f 0.50. Das Leben des Süßwassers, Dr. Ernst Hentschel f 1.—. Mededeelingen der Ned. Mycologische Vereeniging nos. 9, 11, 14, 21 f 2.50. Porto voor kooper(s). Indien na acht dagen geen antwoord, dan verkocht.

Adres: H. KLEIJN, Noorder Amstellaan 83, Amsterdam (Z).